

Escac al paisatge i als models urbans tradicionals

La tesi doctoral del geògraf de la UdG Juli Valdunciel ha posat de manifest les carències que ha tingut el plantejament urbanístic per ordenar el creixement urbà, el debilitament de la ciutat com a projecte públic i una clara degradació del model de ciutat mediterrània.

Ahores d'ara no es fa difícil sumar-se al corrent d'opinió que considera que els darrers trenta anys presenten, pel que fa al territori gironí, una successió de canvis que han transformat el paisatge. Fins i tot no seria gratuït afirmar que aquest mateix paisatge ha estat tractat com una mena de plastilina que mai ningú no en tenia prou de modelar. Però fins a quin punt els canvis han transmutat el paisatge i com d'elàstic era el suport que el contenia eren aspectes que no havien estat analitzats i que vivien en l'espai de l'especulació. Ara, Juli Valdunciel ha qualificat i quantificat les transformacions i les ha reflectides en una tesi doctoral que ha dirigit el professor de la UdG Joan Vicente. «És un exercici que no havia fet mai ningú», adverteix Vicente, que remarca que la recerca és fruit d'una nova sensibilitat que ve de deu anys enrere, i que és la mateixa que ha permès, a Catalunya, la redacció dels plans territorials. El resultat del treball és ambivalent perquè, malgrat que demostra que en aquests anys els espais urbans han millorat de manera sensible, l'investigador acabarà per afirmar en les conclusions

de la tesi que el paisatge i els models urbans contemporanis, a les comarques gironines, «han canviat de tal manera que el fenomen ha desdibuixat uns nuclis i estructures d'assentaments forjats a partir d'uns quants quadres comuns de coherència ecològica i cultural amb l'entorn geogràfic, la qual cosa ha diluït les diferències entre el que és urbà i el que és rural i en què àmplies zones del territori gironí s'han transformat en continuums urbanitzats perceptiblement indiferenciats».

De les esperances al fracàs

Valdunciel analitza les causes de les transformacions a partir de l'anàlisi de 522 plans parcials, en fa una cronologia i divideix el fenomen en dos períodes ben diferenciats. El primer període s'inicia amb la transició democràtica i es caracteritza per la renovació del plantejament urbanístic amb l'objectiu de reforçar la legalitat

i posar fi a les pràctiques especulatives del règim anterior. En tot cas, es tracta d'un temps caracteritzat per una baixa dinàmica urbanística i un predomini dels processos de compleció urbana, per damunt dels d'extensió urbana. Un segon període s'inicia amb la recuperació econòmica de mitjans dels 80 i està marcat per l'arribada d'una nova fase d'elevada producció d'espai i ocupació de sòl que s'accelera a partir del 1996, quan es consolida la liberalització i la internacionalització de l'economia, i que es frena, en sec, quan el 2006 esclata la bombolla immobiliària. «L'explicació –aclareix l'investigador– radica en dos factors: d'una banda, en la gestió dels ajuntaments, atrapats en una tensió dialèctica entre la manca de finançament i la “febre” per l'aprofitament urbanístic, fet que els condueix a basar el seu desenvolupament en el creixement immobiliari. De l'altra, l'absència de plans supramunicipals i la renúncia, per part d'ajuntaments i Generalitat, a desenvolupar els pocs que s'inicien durant els primers anys de la democràcia (Valdunciel posa el cas de Girona com a exemple paradigmàtic), fet que fa impossible a les instàncies superiors corregir aquesta tendència i garantir l'equitat territorial.» Els geògrafs denuncien que el que ha fallat és la visió de conjunt i és quan se suma tot plegat que es percep la intensitat de la transformació «perquè, encara avui, no tothom té assumit que hi ha d'haver un pla territorial».

Procés intens que transforma el paisatge gironí

A la tesi se sintetitza el procés de canvi en el model urbà-territorial i es caracteritza en tres trets definidors. El primer és la magnitud i la intensitat del procés, perquè entre el 1979 i el 2006 els ajuntaments gironins han promogut més de cinc-cents plans parcials i han ordenat una superfície de 5.930 hectàrees. El segon és el que l'autor denomina «canvi en l'armadura urbana», en què ha tingut lloc un procés de reforçament dels nodes urbans i de difusió al seu entorn, que s'ha manifestat en un creixement de la costa, la difusió de les ciutats cap als seus entorns immediats i la difusió de les àrees urbanes cap als corredors d'infraestructures. El procés, però, ha fet emergir «vastes àrees intersticials i perifèriques marcades per la baixa intensitat de la dinàmica urbanística». Un altre tret definidor consisteix en un canvi en la morfologia urbana que ha modificat la disposició física dels assentaments «amb el resultat d'actuacions incoherents des del punt de vista de l'ordenació territorial, la qual cosa és especialment greu», a la vegada que hi ha hagut un augment substancial dels espais que quedaven afectats per les operacions immobiliàries i especulatives i la detecció d'un descens significatiu en la densitat mitjana dels plans residencials, que els ha fet passar de 30 habitatges per hectàrea a 24. En definitiva, malgrat que als anys vuitanta es van redimensionar a la baixa els plans que havien estat redactats a les darreries del franquisme (que imaginaven creixements fabulosos), fins i tot aquests dels primers anys de la democràcia han acabat per manifestar-se excessius, la qual cosa ha comportat «una pèrdua de valor, d'identitat i d'igualtat a causa d'un creixement que reverteix en profundes deseconomies», conclou Valdunciel.

Valdunciel analitza les causes de les transformacions a partir de l'anàlisi de 522 plans parcials, en fa una cronologia i divideix el fenomen en dos períodes ben diferenciats.

Els geògrafs denuncien que el que ha fallat és la visió de conjunt i és quan se suma tot plegat que es percep la intensitat de la transformació.

